

Sukupuolisensitiivisyys ja sosiaalipedagogiikka

Sosiaalipedagogiikan päivät 2016

Käytännön työpaja

Erja Anttonen, Humak Kuopion kampus

Sisältöä

- Tervetuloa & esittäytyminen
- Sarjakuvalla liikkeelle
- Yhteys päivien teemaan & sosiaalipedagogiikkaan
- Käsitteitä, käsityksiä & caseja (näistä jotain tai kenties kaikkia)
- Yhteenvetoa

Kuka olen?

- Sosiaalipedagogiikan maisteriohjelma, 2014-2017 (tavoite), UEF
- Voimauttavan valokuvan menetelmäohjaaja, 2008-2011, TaiK
- APROPOS - väkivallan ehkäiseminen moniammatillinen ja monitieteinen ammatillinen koulutusohjelma, 2007-2008, Oulun yliopisto (25 op)
- Ammatilliset opettajan pedagogiset opinnot, 2005-2007, JAMK
- YTM/ sosiologia, sivuaineena mm. naistutkimus, 2004, TaY
- Lehtori, vuodesta 2002 alkaen, Humakin Joensuun & Kuopion kampukset
- Kansalaisjärjestöissä & Teatterikorkeakoulussa kansainvälisen asioiden, kehitysyhteistyön & kulttuurituottamisen tehtävissä 1988-2002

Tulokulmaani...

- Anttonen, Erja 2007. [Sukupuolisensitiivisyys kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä](#). Helsinki: Humak. Oppikirja (pdf).
  - Osittain jo vanhentunut, tekeillä oppikirjaa päivittävä artikkeli (syksy 2016)
- Sukupuolisensitiivisyys nuorten parissa tehtävässä työssä – verkkokurssi, 3 op, lv. 2007-2013
- Sukupuolisensitiivisten nuorisotyön menetelmien kehittäminen Itä-Suomessa –hanke 2005-2006
- Toiminta nais- ja ihmisoikeusliikkeissä, erityisesti 1980-1990-luvuilla
- Sosiaalipedagogiikan maisteriopinnot 2014 alkean

Sarjakuvalla liikkeelle: ”Ärsyttää” Leif Packalen

Julkaistu Kehitys 3/2008 –lehdessä

Ryhmätehtävien koonnit/ ryhmien & parin tuotokset

- Ryhmätehtävä 1/ sukupuoli: http://padlet.com/erja_anttonen/sps1
- (Ryhmätehtävä 2/ sukupuolisensitiivisyys: http://padlet.com/erja_anttonen/sps2
- Ryhmätehtävä 3/ työpajan koontia: http://padlet.com/erja_anttonen/sps3)

Ehdittiin tehdä tuo 1.tehtävä > padlettiin koottuna ryhmien tuotokset

Sukupuoli: Mika Venhola (2001)

Lähde: http://whm13.louhi.net/~transtuk/wp-content/uploads/2013/08/Artikkeli_is_Venhola2001.pdf

8 osa-alueen ”karkeana” kokonaisuutena tarkastelu. Osa-alueiksi hän on hahmottanut:

- 1) sukurauhasten määrittämän sukupuolen (munasarjat/ kivekset),
- 2) hormonien määrittämän sukupuolen,
- 3) vartalon sisällä sijaitsevat sukuelimet (emätin, kohtu, munatorvet ja –sarja/ kivekset, eturauhanen, siementiehyeet),
- 4) ulkoiset sukuelimet,
- 5) toissijaiset sukupuolen tunnusmerkit (esim. karvoitus, rinnat),
- 6) sukupuoliroolit,
- 7) sukupuoli-identiteetin ja seksuaalisen suuntautumisen (yksilön käsitys itsestään, seksuaalisen halun suuntautuminen)
- 8) kromosomaalisen sukupuolen (XX, XY sekä erilaiset variaatiot).

Sukupuolisensitiivisyys ?

Lähde: <http://www.tasa-arvoinevarhaiskasvatus.fi/kasitepankki/>

”Sukupuolisensitiivisyys on eri sukupuoliin kulttuurisesti ja sosiaalisesti liitettyjen oletusten, ennakkoluulojen ja käsitysten tunnistamista arkisessa toiminnassa ja puhetavoissa.

Sukupuolisensitiivinen toimija ymmärtää sukupuoliroolit historiallisina ja ajassa muuttuvina ja muutettavina asioina, sekä tiedostaa stereotyyppisten sukupuolikäsitysten vaikutuksen niin yhteiskunnan rakenne- kuin yksilötasolla.

Se tarkoittaa esimerkiksi arkisessa puheessa toistettujen, sukupuoleen liitettyjen yleistysten, kuten ”kaikki tytöt pitävät prinsessaleikeistä”, kyseenalaistamista.

Sukupuolisensitiivinen kasvattaja ymmärtää, että lapsen persoona on aina enemmän kuin hänelle syntymässä määritelty sukupuoli.”

Yhteys päivien teemaan ja sosiaalipedagogiikkaan

Elina Nivalan (2016) avauspuheenvuorosta poimittua:

- Sosiaalipedagogisen ehkäisevän työn tavoitteena on myös eriarvoistumisen ehkäiseminen.
- 1. Ehkäiseminen ennen kuin mitään ongelmaa on -ajatus ollut vahva sosiaalipedagogiikassa, sosiaalisen kasvun tuki kaikille
- 2. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen/ esim. sosiaalityön perheille suunnattu tuki (tunnistaminen aikaisessa vaiheessa): tuki ihmisten kasvulle > uudet tavat ja uudet valmiudet
- 3. Hyvin vaikeita ongelmia - esim. ihmiset kohdataan ihmisinä, pyritään tukemaan heidän voimavarojaan, ei keskitytä vain ongelmiin; ehkäistään toivottomuutta ja ongelmiin nujertamista
- Näkökulma ei saa kaveta vain asiakkaaseen, ongelmaan, yksilöön. Silloin kadotetaan yhteiskunnallisuus. Ehkäisevä työn yhteiskunnallinen konteksti.

Osallisuus näkökulmana työhön
Taustana sosiaalipedagoginen osallisuussymmärrys

Osallisuus toteutuu - tai ei toteudu - työntekijän ja työyhteisön välisessä suhteessa kolmitahoisesti (ks. esim. Nivala & Rynnänen 2013):

(1) **Kuulun mukaan:** työyhteisö on olemassa ja siihen on mahdollista kuulua mukaan

- Työyhteisö - jos sellainen on - hyväksyy osakseen
- Yksilö haluaa olla työyhteisön jäsen

(2) **Osallistun:** työyhteisön asioihin voi osallistua

- Työyhteisö tarjoaa mielekkäitä osallistumismahdollisuuksia ja todellisia vaikuttamismahdollisuuksia
- Yksilö osaa ja haluaa hyödyntää näitä mahdollisuuksia

(3) **Koen kuuluvani mukaan:** kokemus siitä, että on osa yhteisöä; tunne kuulumisesta muiden joukkoon

- Työyhteisö tarjoaa yhteenkuuluvuuden mahdollisuuksia
- Yksilön kokemus kuulumisesta työyhteisöön sen merkityksellisenä osana

Teppo Eskelinen (JyU) & Sanna Rynnänen
(UEP), 2016

Valokuva otettu Sosiaalipedagogiikan päivien (2016) Sanna Rynnänen & Teppo Eskelisen Siivojan ääni -esityksen diasta (tieteellinen työryhmä 21.2.2016).

Yhteys sosiaalipedagogiikkaan

- Kasvatus: ihmiskäsitys
- Kunnioittava kohtaaminen
- Osallisuus
- Dialogisuus
- Itsemäärittelyoikeus
- Ihmisen kokonaisvaltaisuus
- Toivon horisontti
- Refleksiivisyys
- Yksilön ja yhteiskunnan välinen suhde
- Subjektius ja toimijuus
- Kriittisyys
- Muutos
- Solidaarisuus
- Tasa-arvo
- Yhdenvertaisuus
- Ihmisoikeudet

Sosiaalipedagoginen toiminta (Mari Tapio 2014)

- Ihmisten ja/tai yhteisöjen omista tarpeista lähtevää
- Osallisuutta edistävää ja vahvistavaa
- Yhteisöjen voimavaroja tukevaa
- Muutokseen tähtäävää ja tavoitteellista
- Toisin tekemisen mahdollistavaa ja siihen kannustavaa
- Jatkuvan reflektoinnin ja kriittisen arvioinnin kautta kehittyvää

Miten toimia? Poimintoja työpajasta Allianssi-risteilyltä (huhtikuu 2016)

- Avoimen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen
- Ammatillaisen vastuu ja aktiivisuus
- Tunnistaa esim. nuoren syrjityksi tulemisen pelko
- Välttää puheen kautta tavallisuuden tuottaminen/ normittaminen
- Tunnistaa myös esim. sateenkaarierityinen nuorisotyö
- Arjessa pienillä teoilla voi luoda hyväksyntää
- Vertaisuuden kokemukset ja sen varmistaminen
- Toiminnan – esim. organisaation ja oman itsen – reflektointi

Aineistoja (1), esim.

Setlementtiliiton sukupuolisensitiivyyys.fi

Tietoa sukupuolesta: <http://transtukipiste.fi/tietoa-sukupuolesta/>

Muu, mikä? Sukupuolivähemmistönuorten ” VISIO 2020

<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/655/fid/1060/>

Setan aineistot nuorille: <http://seta.fi/itsemaarittely-ja-normit/>

Vilka, Hanna 2006. [Keho: Omaa sukupuolta koskevan tiedon ja ymmärryksen muotoutumisen perusta transsukupuolisilla.](#) Väitöskirja (HY).

Vilka, Hanna 2006. [Transihmisten seksuaalinen hyvinvointi](#)

Vilka, Hanna 2012: [Opetusmateriaali sukupuolen kohtaamisesta \(27.3.2012\)](#)

Aineistoja (2), esim.

[Lupa välittää – lupa puuttua Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä liikunnassa ja urheilussa -Opas urheilussa toimiville aikuisille](#)

Vilka, Hanna 2010: Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vilka, Hanna 2011: Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

THL:n sanasto: <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sanasto>

<https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli>

Tasa-arvoinen varhaiskasvatus –sanasto:

<http://www.tasa-arvoinenvarhaiskasvatus.fi/kasitepankki/>

Aineistoja (3), esim.

Saresma, Tuija, Rossi Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) 2010. Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino: Tampere 2010

Myllyniemi, Sami (toim.): [Nuorisobarometri 2014: Ihmisarvoinen nuoruus](#) (Myllyniemi, toim.)

Artikkeleissa mm. Veronika Honkasalo & Aija Salo: Sateenkaarinuorten vapaa-aika ja yhdenvertaisuus.

Taavetti, Riikka, Alanko, Kaarina & Heikkinen, Lotte 2015. [Näkökulma 2: Sateenkaarinuorten yhdenvertaisuus edellyttää huomiota kaikilla yhteiskunnan sektoreilla.](#)

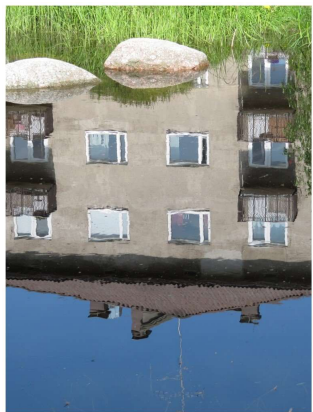
Professori Xavier Úcarin esityksestä poimittua (2016)

"Sosiaalipedagogiikka ei muodostu kasvattamisesta vaan siitä, että saa ihmisen valitsemaan päättämään tulla kasvatetuksi, että päättää kasvaa."

"Ihmisten kasvatuksellinen tukeminen arvokkaaseen elämään & sen edellytysten edistäminen"

Vrt. Rúben Blades: Pan con dignidad

Kohti toisin katsomista...?

“I try to empty myself of
images which have
made me blind.”

Leonora Carrington